

Vapaa Sivistystyö ry
FRITT BILDNINGSARBETE RF

Eduskunta
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
ASIA: HE 87/2020 vp ja HE 114/2020 vp

ASiantuntijalausunto
21.9.2020

Vapaa Sivistystyö kiittää mahdollisuudesta lausua työllisyyden edistämisen kuntakokeiluista.

Koronapandemia on saanut aikaan sen, että työttömyys on euroalueella kasvussa ja työllisyystilanne voi olla myös Suomessa luultua heikompi. Äkillinen massatyöttömyys on vältetty lomautusten ja tukien avulla, joten Suomen Pankin mukaan on mahdollista, että käytettävissä olevat tilastot voivat antaa tilanteesta liian myönteisen kuvan.

Vapaa Sivistystyö ry:n mielestä on mielekästä kokeilla kuntien roolin vahvistamista työllisyyspalveluiden järjestäjänä. Vapaa Sivistystyö ry kannattaa myös HE 114/2020 mukaisesti kuntakokeilua koskevan esityksen täydentämistä uusilla kokeilualueilla. Kunnilla on mahdollisuus vaikuttaa myönteisesti työllistymiseen monialaisina ja asiakkaansa hyvin tuntevina toimijoina. Ne voivat myös kehittää uusia yhteistyö- ja toimintamalleja, jotta saataisiin selville, mitkä järjestämisen ja palveluiden tuottamisen tavoista ovat vaikuttavimpia. On kuitenkin tärkeää, että kokeiluja seurataan jatkuvasti sekä arvioidaan erillisen tutkimusperusteisen vaikuttavuusarvioinnin avulla.

Kuntakokeilut liittyvät läheisesti yhteen myös osaamisen kehittämisen ja työllistymisen palvelujärjestelmän kehittämisen kanssa. Asiaa käsiteltiin myös viime viikolla valtioneuvoston budjettiriihessä. Riihen uutisoinnissa nostettiin jatkuvan oppimisen yhteydessä esille opetus- ja kulttuuri- sekä työ- ja elinkeinoministeriön yhteistyön tiivistämisen merkitys.

Tarvitaan uusia koordinaatorakenteita, jotka parantavat työttömien osaamistarpeiden ja työelämätaitojen koulutustarjonnan kohtaantoa. Vapaalla sivistystyöllä on tässä paljon tarjottavaa: eri oppilaitosmuodot tuntevat hyvin alueellisen ja seutukunnallisen tilanteen ja pystyvät nopeasti organisoimaan tarvittavia koulutuksia työllisyyden parantamiseksi. Opinnot ovat kaikille avoimia, joustavia ja opiskelijoita eteenpäin osaamisen kehittämisen ja työllistymisen polulla tukevia. Kuluvana vuonna opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat rahoittaneet myös työllistymisen edistämiseen tähtääviä hankkeita vapaan sivistystyön oppilaitoksissa. Näiden hankkeiden tuloksia tulee hyödyntää kuntakokeiluissa.

Kuntakokeilun kohderyhmään kuuluvat sädösesityksen mukaan työttömät työnhakijat, alle 30-vuotiaat ja kaikki maahanmuuttajat sekä vieraskieliset ovat vapaan sivistystyön oppilaitoksille jo entuudestaan tuttuja opiskelijoita. Kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja palveluja järjestetään paikallis- ja aluetasolla vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuotojen voimin.

Maahanmuuttajien koulutuksessa otettiin käyttöön uusi järjestämis- ja rahoitusmalli vapaan sivistystyön oppilaitoksissa vuoden 2018 alussa. Koulutuksessa keskitytään kotoutumissuunnitelman mukaisiin luku- ja kirjoitustaidon sekä suomen/ruotsin kielen opintoihin. Opinnot vahvistavat myös opiskelijoiden yhteiskunta- ja työelämäorientaatiota. Hallitusohjelmassa linjataan, että kotoutumista kehitetään eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön (01/2019) pohjalta. Tarkastusvaliokunnan mietinnössä esitetään, että vapaan sivistystyön oppilaitosten ja kolmannen sektorin osuutta kotoutumisessa tulee lisätä. Tämä edellyttää viranomaisten ja kolmannen sektorin välisten roolien

uudelleen määrittelyä ja uudenlaisen, järjestöjen ja vapaan sivistystyön rooliin enemmän perustuvan toimintakulttuurin synnyttämistä Suomeen. Vapaan sivistystyön oppilaitokset ovat tuloksekkaasti toteuttaneet erilaisille maahanmuuttajaopiskelijoille - kuten kotivanhemmille - kotoutumista edistäviä opintoja.

Myös Kansallinen arviointikeskus (Karvi) on elokuussa 2020 julkaissut maahanmuuttajien koulutuspolkuja koskevia arviointituloksia sekä niihin liittyviä suosituksia. Kuntakokeilujen edetessä on tärkeää huomioida niin eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnön keskeiset johtopäätökset kuin Karvin suositukset esimerkiksi vapaan sivistystyön lukutaitokoulutusta kehitettäessä. Kuntakokeilun myötä palvelujen kohdentumista maahanmuuttaja-asiakkaille voidaan kehittää. Vapaa Sivistystyö ry esittää, että osana kuntakokeiluja huolehditaan siitä, että viranomaisten ja vapaan sivistystyön oppilaitosten yhteistyötä kehitetään ja vapaan sivistystyön roolia kotoutumisen edistämässä vahvistetaan tarkastusvaliokunnan esittämällä tavalla.

Lukutaitokoulutuksen yhteydessä on törmätty eri tietojärjestelmien aiheuttamiin ja opiskelijoita koskevaan tiedonsaannin ongelmiin. Voimassa olevasta tietosuojalainsäädännöstä on tietenkin huolehdittava, mutta samaan aikaan on kaikin mahdollisin keinoin syytä pyrkiä aitoon yhteistyöhön eri toimijoiden kesken mahdollistamalla työllistymisen edistämiseksi tarvittavan tiedon siirtyminen. Tiedonsiirtoja koskeviin haasteisiin vastataan osittain esityksessä kuntakokeiluja koskevaksi laiksi (§ 11). Sen mukaisesti kokeilualueen tulee toimittaa palveluja tuottaville toimijoille henkilöiden nimet ja henkilötunnukset. Maahanmuuttaja-asiakkaiden osalta koulutuksen järjestäjille oleellisia ovat myös osaamista ja koulutusta koskevat tiedot. Myös niiden tulisi siirtyä, jotta kartoituksia ei tarvitse tehdä uudestaan koulutuksen järjestäjän toimesta. Keskeistä olisi kehittää digitaalista palvelujärjestelmää sellaiseksi, että tietohallinto toimii eri palveluja tarjoajien välillä siten, että asiakkaan polkua työelämään voidaan tehostaa.

Vapaa Sivistystyö ry pitää muutenkin tärkeänä, että eri puolilla maata sijaitsevien kuntakokeilujen aikana saataisiin jaettua osaamista sekä kehitettyä mahdollisimman yhdenmukaisia palvelutoimintoja. Kuntakokeilussa voidaan myös arvioida aliedustettujen ryhmien osallistumista koulutukseen vapaan sivistystyön oppilaitosten kautta, ja siten jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmään.

Kokeilujen odotetaan tehostavan erityisesti henkilökohtaisen kasvokkain tapahtuvan palvelun saatavuutta. Tällaisissa tapaamisissa on tärkeää nostaa esiin myös vapaan sivistystyön tarjoamat joustavat opiskelumahdollisuudet OECD-raportin *Continuous Learning in Working Life in Finland* (2/2020) mukaisesti. Raportissa todetaan, että Suomen tulisi rinnastaa tutkintoon johtavaa ja johtamatonta oppimista monipuolistamalla koulutustarjontaa työikäisille sekä vahvistaa kannusteita osallistua koulutukseen esimerkiksi hakevan toiminnan ja lyhytkestoisten, räätälöityjen koulutusten muodossa. OECD-linjaukset ovat tärkeitä myös kuntakokeilun koulutusten käytännön toimeenpanossa, jotta jatkuvan oppimisen uudistuksen onnistuminen varmistetaan pidemmällä aikavälillä.